

Силаєва Анастасія Вікторівна 

викладач кафедри образотворчого мистецтва та дизайну
Житомирський державний університет імені Івана Франка, Україна

ІЛЮСТРАЦІЯ ЯК ЗАСІБ ВІЗУАЛЬНОЇ КОМУНІКАЦІЇ В СУЧАСНОМУ КНИЖКОВОМУ ВИДАННІ

У ХХІ столітті книжкове видання посідає особливе місце, виходячи за межі суто декоративної функції та набуваючи значення повноцінного засобу візуальної комунікації. В умовах панування візуальної культури, трансформації читацьких практик та переорієнтації сприйняття інформації з лінійного на мультимедійне, ілюстрація стає активним елементом для передачі сенсу, емоційного впливу та формування художнього образу книги. Вона виступає не лише супроводом до тексту, а і невід'ємною складовою єдиної комунікативної системи, у якій зображення, слово та композиційна структура взаємодіють та доповнюють одне одного, формуючи впізнаваний візуальний код видання та беручи участь у створенні авторського фірмового стилю, що забезпечує цілісність художнього образу та ідентифікацію книги у культурному та видавничому середовищі.

Книжкова ілюстрація як вид графічного мистецтва має значні історичні підстави, однак сучасність змінює її функціонування. Ілюстрація завжди перебувала на перетині художньої творчості та комунікативної функції, проте у наші дні ці комунікативна складова набуває домінуючого значення. Ілюстрація зараз не є лише візуальним поясненням тексту, а перетворюється на самостійний образний компонент, здатний інтерпретувати, переосмислювати та інколи навіть полемізувати з літературним змістом, що дозволяє розглядати книжкову ілюстрацію як автономну форму художнього висловлювання в межах книги.

Сучасна ілюстрація дедалі частіше орієнтується не на буквальне відтворення тексту, а на створення наочної інтерпретації метафор, що розширюють межі прочитання твору. Комунікація, яку створює ілюстрація, можна здійснити за допомогою кольору, лінії, ритму та стилістики для передачі певного смислового значення. Таким чином, вона працює на рівні символів та асоціацій, залучаючи читача до активного процесу інтерпретації [1].

У такому контексті, не менш важливою є функція культурно-

репрезентативності, що відображає національні, історичні та соціокультурні контексти, позиціонує себе як повноцінного носія візуальної ідентичності. Особливо це помітно в українських виданнях, де ілюстрація часто апелює до традиційної образності та фольклорних мотивів, адаптуючи їх до сучасної візуальної мови. У даному випадку ілюстрація формує у читача відчуття причетності до певного культурного простору, формуючи культурний діалог.

Зміни у функціонуванні ілюстрації тісно пов'язані з розвитком технологій та трансформацією до видавничого процесу. Цифрові інструменти відкривають нові можливості для експериментів з формою, стилем та композицією, що сприяє появі авторських неповторних візуальних рішень і нових форматів книжкових видань. Водночас це ставить перед дизайнерами та ілюстраторами завдання збереження балансу між естетикою та практичною функціональністю, між художньою свободою та комунікативною чіткістю.

Суттєвий внесок у розуміння сучасної ілюстрації як засобу комунікації зроблено у праці Г. Новік та П. Земцової, присвяченій аналізу видавничої практики, зокрема на прикладі видавництва «А-ба-ба-га-ла-ма-га». Дослідження підкреслює, що сучасна ілюстрація втрачає підпорядкований характер і набуває статусу рівноправного елемента книжкового дизайну. У результаті синтезу художнього мислення та дизайнерських рішень, що спрямовані на створення унікального продукту, проявляється комунікативний потенціал: ілюстрація стає засобом залучення читача, формування емоційного відгуку та візуальної пам'яті про книгу [2].

Важливим аспектом для доречного функціонування ілюстрації є її здатність впливати на структуру видання та логіку сприйняття матеріалу. У книгах вони часто виконують навігаційну роль, допомагаючи читачеві краще орієнтуватися в змісті, акцентуючи увагу на ключових фрагментах та розділах. Даний підхід особливо характерний для артбуків, науково-популярних та дитячих видань, де візуальна складова посідає вирішальну роль у формуванні унікального читацького досвіду. Дедалі частіше книга розглядається як інтерактивний об'єкт, у якому ілюстрація бере участь у діалозі з читачем.

Виразність книжкової графіки полягає у доцільному поєднанні традицій та інновацій. Ілюстратори активно використовують класичні графічні прийоми, поєднуючи їх з новітніми технологіями та цифровими інструментами, що дозволяє створювати багатопланові образи, що зберігають художню глибину та водночас відповідають вимогам сучасного ринку [3].

Висновки. Сучасна книжкова ілюстрація постає як

багатофункціональний елемент візуальної комунікації, що поєднує художню виразність, дизайнерські рішення та семіотичний потенціал. Вона не обмежується декоративною роллю, стаючи повноцінним засобом передачі сенсу, формування емоційного відгуку та створення впізнаваного фірмового стилю видання. Ілюстрація впливає на сприйняття тексту та допомагає структурувати матеріал, забезпечуючи культурну та естетичну ідентифікацію книги, а також сприяє інтерактивному залученню читача. Використання та поєднання традиційних графічних технік та сучасних цифрових інструментів дозволяє створювати унікальні образи, що відповідають вимогам сучасної видавничої практики. Таким чином, ілюстрація стає ключовим засобом конструювання художнього та комунікативного образу книги, забезпечуючи її цілісність, впізнаваність та здатність до ефективного культурного впливу на читача.

Список використаних джерел:

1. Городенко Л. *Інтерактивна книга*. Інформаційне суспільство: наук. журнал. – Київ, 2010. – № 12. – С.16.
2. Новік Г., Земцова П. *Сучасна ілюстрація*. Видавництво «А-ба-ба-га-ла-ма-га». *Теорія та практика дизайну: зб. наук. праць. Дизайн*. – Київ : НАУ, 2021. – Вип. 24. – С. 88-90.
3. Давиденко Л. *Засоби художньої виразності у книжковій графіці: традиції та інновації*. Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького. Серія: Педагогіка, 2014. – С. 115.